

PAMIĘĆ I MIT POWSTANIA WARSZAWSKIEGO W POLSKIM KINIE FABULARNYM

Celem mojej rozprawy doktorskiej jest zrozumienie, w jaki sposób pamięć zbiorowa wydarzenia historycznego i wytwarzany na jej bazie mit wpływają na rzeczywistość kulturowo-społeczną i utrwalanie określonych wzorców pamiętania – opartego w znaczącej części na zmitologizowanych wyobrażeniach historii, które współtworzy także kino. Powstanie warszawskie i dzieje pamięci o nim mogą pokazać, w jaki sposób wydarzenie źródłowe zyskuje status mitu w społeczeństwie. W tym kontekście pojawia się kilka ważnych pytań: jak postępował proces tworzenia mitu powstania warszawskiego? Jakie są jego najistotniejsze elementy? Co sprawia, że wciąż jest tak żywotny? Jak polskie kino kształtuje wyobrażenie powstania, a co za tym idzie – filmowe oblicze tego mitu? W odpowiedziach na te pytania posługuję się polskimi filmami fabularnymi, zarówno klasycznymi arcydziełami jak „Kanał” Andrzeja Wajdy, ale i filmami współczesnymi jak „Miasto 44” Jana Komasy. Zbiorcza analiza reprezentacji i wizerunków powstania warszawskiego w polskim kinie może pomóc w zrozumieniu charakteru intensywnej obecności tego wydarzenia w wyobraźni społecznej.

W rozprawie doktorskiej dotyczącej pamięci i mitu powstania warszawskiego używam idei zaczerpniętej z książki Marcina Napiórkowskiego „Powstanie umarłych”, a mianowicie kategorii pamięci nostalgicznej, czyli pamięci nieopartej na faktach, ale na wyobrażeniach o faktach, nie na danych, a na estetycznych obrazach. Badam ślady i symptomy występowania pamięci nostalgicznej o powstaniu warszawskim w polskim kinie fabularnym, aby zrozumieć fenomen dzisiejszej reprezentacji tego wydarzenia w polskiej kulturze. Zastanawiam się też nad ewentualnymi korzyściami i kosztami społecznymi pamięci nostalgicznej.

Powstanie warszawskie jest obrazem marzeń społecznych o wspianej ojczyźnie. Obrazem paradoksalnym, bo mającym swoje źródło w jednej z największych polskich tragedii historycznych. Powstanie warszawskie stało się też opowieścią mityczną, wspartą na mitach narodowych i mitach uniwersalnych. Dziś, po niemal trzech dekadach demokratycznej wolności, najdłuższym okresie polskiej niepodległości od ponad dwóch wieków, warto pochylić się nad mitem powstania warszawskiego i mitem powstańczym w ogóle, bo to także on wciąż konstruuje polską rzeczywistość społeczno-polityczną.

